

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Метою контролю та ревізії доходів і результатів діяльності є перевірка повноти, правдивості інформації про доходи і результати діяльності. Основним завданням контролю та ревізії доходів і результатів є перевірка достовірності даних обліку і звітності про фінансові результати, виявлення факторів, які впливають на їх формування, що залежать або не залежать від організації роботи підприємства.

Ключові слова: доходи, прибуток, контроль, ревізія, внутрішній аудит, перевірка, собівартість, ревізор, аудитор, реалізація, дебіторська заборгованість.

Підприємства залізничного транспорту в більшості випадків відмовляються від проведення зовнішнього аудиту, покладаючись на власну службу контрольно-ревізійної роботи та фінансових розслідувань.

Основними завданнями внутрішнього аудиту залізничного транспорту повинні бути методична підтримка, консультування, аналітична експертиза прийнятих рішень на предмет відповідності їх чинному законодавству й інтересам галузі, оптимізація оподаткування, розробка заходів щодо виключення втрат, оцінка правильності визначення доходів з перевезень тощо.

На початковому етапі аудиту на підприємствах залізничного транспорту треба проводити аналіз основних показників доходів і витрат за видами діяльності у порівнянні із даними, затвердженими у кошторисах залізничного транспорту, та фактичними даними за попередні звітні періоди. Це дасть можливість встановити відхилення і визначити основні напрямки перевірки, конкретизуючи на кожному з них об'єкт аудиту [1].

Виходячи із програми ревізії і способів перевірки інформації про доходи і результати діяльності, визначають об'єкти, джерела інформації, методичні прийоми (методи дослідження облікової інформації) та узагальнення результатів контролю і ревізії. Залежно від джерел одержання доходів визначають об'єкти контролю. Потім при виконанні процедур контролю визначають інформацію, яку потрібно використовувати під час ревізії. У першу чергу проводять нормативно-правове обґрунтування операцій, пов'язаних із доходами і результатами діяльності. Для цього використовуються законодавчі акти, що регулюють фінансово-господарську діяльність

підприємства й особливо нові напрями реформування бухгалтерського обліку в Україні. Перевірка доходів і результатів діяльності підприємства потребує застосування певних методичних прийомів контролю та методів дослідження облікової інформації. Методичні прийоми контролю доходів і результатів діяльності потребують застосування методів обстеження діяльності об'єктів підприємства, визначення доходів і результатів, їх зіставлення з витратами та обґрунтування доходів на підставі розрахунково-економічних розрахунків. Важливе значення під час ревізії доходів і результатів діяльності підприємства також мають методи дослідження облікової інформації з цих операцій. Узагальнення результатів контролю і ревізії потребують систематизації, ґрунтування виявлених порушень та недоліків, складання часткового і проміжного актів контролю та відображення цих порушень і недоліків у відповідному розділу акта ревізії [2].

Під час ревізії спочатку перевіряють правильність визначення прибутку (збитку) за даними «Звіту про фінансові результати». У зв'язку з цим обґрунтовують достовірність статті «Дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг)», де відображається загальний дохід (виручка) від її реалізації (без врахування наданих знижок, повернення проданих товарів та податків з їх продажу). Потім перевіряють достовірність визначення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що визначається шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних податків, зборів, знижок тощо.

Значну увагу під час ревізії необхідно приділити перевірці обґрунтованості іншого

операційного доходу, пов'язаного з реалізацією іноземної валюти та інших оборотних активів, операційної оренди активів, доходів від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті, суми одержаних штрафів, пені неустойки та інших санкцій за порушення господарських договорів, які або безпосередньо визначені, які або безпосередньо визначені боржником, або за якими є рішення суду чи арбітражу, доходи від списання кредиторської заборгованості з простроченим строком позивної давності, відшкодування раніше списаних активів (зокрема боргів, списаних як безнадійні, суми одержаних гарантів та субсидій), інші доходи від операційної діяльності.

Головна мета ревізії – перевірити правильність відображення у фінансовій звітності результатів фінансово-господарської діяльності підприємства та своєчасності й повноти перерахування податків. З іншого боку, ревізор перевіряє правильність розподілу прибутків і створення додаткового, резервного та інших видів капіталу [3].

Дохід – різниця між вибором від реалізації продукції, робіт чи послуг і вартістю матеріальних витрат на виробництво та збут цієї продукції.

Насамперед ревізор встановлює правильність визначення підприємством передбачуваного доходу й вибору від реалізації продукції (робіт, послуг) для обчислення сум авансових платежів у бюджет.

Ревізор перевіряє правильність визначення результату операційної діяльності.

Для визначення прибутку чи збитку від операційної діяльності береться до уваги сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Сума прибутку (збитку) від основної діяльності, фінансових та інших доходів і фінансових витрат визначає прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування.

Нарешті, ревізор контролює реальність визначення кінцевого результату.

Чистий прибуток (збиток) – це сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку.

Перевіряючи правильність визначення доходу (виручки) від реалізації продукції, слід пам'ятати, що цей дохід не коригується на величину пов'язаної з ним сумнівної та безна-

дійної дебіторської заборгованості. Сума такої заборгованості вважається витратами підприємства, що передбачено Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість».

Аудит – це незалежна перевірка фінансових звітів інформації об'єкту, що відноситься до них, з метою отримання висновків.

Ревізія – це складова частина системи управлінського контролю, покликана встановлювати законність, достовірність, доцільність і економічну ефективність досконалих господарських операцій. Основними завданнями ревізії є наступні: здійснення контролю за дотриманням державної дисципліни, використанням державних коштів, збереженням матеріальних і грошових ресурсів, правильністю постановки бухгалтерського обліку, а також припинення фактів безгосподарності, марнотратства, приписок.

Серед складових внутрішнього контролю значне місце посідає внутрішній аудит. Внутрішній аудит – це незалежна діяльність з перевірки та оцінки роботи суб'єкта господарювання в його інтересах. Мета внутрішнього аудиту – допомогти членам суб'єкта господарювання ефективно виконувати свої функції. Внутрішні аудитори надають керівництву суб'єкта господарювання дані аналізу й оцінки, рекомендації та іншу необхідну інформацію за результатами перевірок [4].

Внутрішні аудитори проводять незалежну експертну оцінку управлінських функцій суб'єкта господарювання. Вони надають головному підприємству, яке здійснює управління, результати аналізу, оцінки, рекомендації, поради й інформацію щодо діяльності надрозділу, що ними перевіряється. Внутрішні аудитори працюють як у державному, так і у приватному секторах. Вони перевіряють бухгалтерську інформацію та її достовірність, звітують перед вищим керівництвом [5].

Внутрішній аудит розглядається як невід'ємна частина загальної системи внутрішньогосподарського контролю.

Служба внутрішнього аудиту створюється на підприємствах залізничного транспорту для виконання контрольних функцій залежно від мети і завдань, покладених на внутрішніх аудиторів керівництвом підприємства. Внутрішні аудитори залежні, підпорядковані керівнику підприємства, вони проводять як планові, так і позапланові перевірки за вказівкою останнього. За результатами складають звіт

про проведену роботу, звітують перед керівництвом, дають оцінку, рекомендації, поради та інформацію. Вони не зобов'язані мати сер-

тифікат. Це може бути фахівець із бухгалтерського обліку, економіст, фінансист [6].

Таблиця 1

Порівняння аудиту і ревізії

Відмінні ознаки	Аудит	Ревізія
Цільові	Виявлення, локалізація, страхова оцінка і визнання недоліків господарського життя як невід'ємного елемента	Виявлення, локалізація і оцінка недоліків для їх викоринювання (ліквідація наслідків і профілактика)
Правові	Цивільне право: на основі господарських договорів	Адміністративне право: на основі законів, інструкцій, наказів вищестоящих або державних органів
Гносеологічні	Перевірка достовірності інформації у фінансових звітах клієнта	Встановлення законності здійснюваних операцій і відсутність розкрадань з боку працівників
Об'єктивні	Все те, що підриває платоспроможність клієнта, погіршує його фінансовий стан	Все те, що порушує чинне законодавство і облікову політику держави
Управлінські	Зв'язки горизонтальні, добровільні	Зв'язки вертикальні, в порядку адміністративного призначення і примусу
Принцип оплати послуг	Платить клієнт або по його згоді орган, що потребує отримання аудиторського ув'язнення	Платить вищестояща ланка або державний орган
Практичні завдання	Клієнт вирішує завдання по залученню нових пасивів (інвесторів, кредиторів), зміцненню платоспроможності	Господарська система вирішує завдання по збереженню своїх активів, припиненню і профілактиці зловживань
Достатність	Принцип розумної достатності з орієнтацією на співвідношення витрат і результатів	Принцип максимально можливої точності і виявлення винних осіб, а також розміру збитку
Результати	Аудиторське ув'язнення і рекомендації для клієнта	Акт ревізії, організаційні ви-води, стягнення, обов'язкові вказівки і перевірка їх виконання

Головні переваги внутрішнього аудиту полягають у ефективності внутрішнього аудиту: незначні витрати підприємства на його проведення порівняно із зовнішнім аудитом, можливість використання послуг внутрішнього аудиту в будь-який момент часу; глибокі знання фахівцями з внутрішнього аудиту ситуації на підприємстві, стилю роботи та управління, політики та культури; залучення через аудиторів для проведення контролю висококваліфікованих спеціалістів підрозділів підприємства; гарантії постійного дотримання вимог законодавства, стимулювання впровадження прогресивних нововведень тощо.

Таким чином внутрішній аудит на відміну від ревізії – це організована на економічному суб'єкті в інтересах його власників і регламентована його внутрішніми документами система контролю над дотриманням установ-

леного порядку ведення бухгалтерського обліку й надійності функціонування системи внутрішнього контролю на підприємствах залізничного транспорту.

Вивчаючи світовий досвід розвитку аудиту, передусім необхідно орієнтуватися на внутрішній аудит і організувати його на підприємствах за кращими світовими зразками. Обов'язковість аудиту визначається об'єктивними потребами реалізації концепції підзвітності. Якісний об'єктивний аудит підвищує ефективність і прибутковість інвестицій, сприяє захисту інтересів бізнесу і держави [7].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Білоусов, А. Внутрішній аудит: перспективи розвитку і методика організації на підприємствах України [Текст] // Бухгалтерський облік і аудит / А. Білоусов. – 2001. – № 2. – С. 54–57.
2. Бурцев, В. В. Общие аспекты организации внутреннего аудита на предприятии и основные требования к деятельности внутренних аудиторов [Текст] // Аудитор / В. В. Бурцев. – 1998. – № 11. – С. 20–22
3. Рогозян Л. С. Ревізія і контроль: навч. посібник [Текст] / Л. С. Рогозян, В. В. Вах-лакова. – Алчевськ: ДонДТУ, 2008. – 209 с.
4. Кужельний, М. В. Особливості проведення внутрішнього аудиту [Текст] // Бухгалтерський облік і аудит / М. В. Кужельний. – 1995. – № 4. – С. 18–20.
5. Білуха, М. Т. Курс аудиту: підручник [Текст] / М. Т. Білуха. – К.: Вища школа, Знання, 1998. – 574 с.
6. Красов, А. П. Бухгалтерский учет на железнодорожном транспорте [Текст] / А. П. Красов, А. Г. Винниченко, А. Г. Войтенко, А. Н. Кожевников, Б. А. Шумляев. – 2-е изд. – М.: Транспорт, 1978. – 415 с.
7. Чернелевський, Л. М. Аудит: теорія і практика: навчальний посібник [Текст] / Л. М. Чернелевський, Н. І. Беренда. — К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 560 с.

Надійшла до редколегії 23.04.2012.

Прийнята до друку 26.04.2012.

И. И. СИДОРЕНКО, В. П. ОНИЩЕНКО, Э. В. ГИЛЬДЕРМАН

ОСОБЕННОСТИ КОНТРОЛЯ ДОХОДОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

Целью контроля и ревизии доходов и результатов деятельности является проверка полноты, правдивости информации о доходах и результатах деятельности. Основным заданием контроля и ревизии доходов и результатов является проверка достоверности данных учёта и отчётности о финансовых результатах, выявление факторов, которые влияют на их формирование, которые зависят или не зависят от организации работы предприятия.

Ключевые слова: доходы, прибыль, контроль, ревизия, внутренний аудит, проверка, себестоимость, ревизор, аудитор, реализация, дебиторская задолженность.

I. I. SIDORENKO, V. P. ONISCHENKO, E. V. GILDERMAN

FEATURES OF CONTROL OF PROFITS ON ENTERPRISES OF RAILWAY OF TRANSPORT

The aim of control and revision of profits and results of activity is verification of plenitude, to veracity of information about profits and results of activity. The basic task of control and revision of profits and results is a validity of account and accounting check about financial results, exposure of factors that influence on their forming that depend or does not depend on organization of work of enterprise.

Keywords: profits, income, control, revision, internal audit, verification, prime price, inspector, public accountant, realization, account receivable.